

KLIJ (55) *sb m*

klij (36), **klej** (19); *klij FalZioł* (16), *RejWiz* (2), *BielKron*, *GrzegRóżn* (2), *SienLek* (7), *RejZwierc*, *Oczko*, *SkarŻyw*, *CzechEp*; *klei Mymer*¹, *BielSpr*, *Calep* (5); *klij* : *klej Mącz* (4 : 12).

-e- (11), -é- (1) *Mącz* (11 : 1).

sg N klij (27). ♦ *G klij* (5). ♦ *D klijowi* (4). ♦ *A klij* (6). ♦ *I klijem* (12); -em (2), -(e)m (10).
♦ *pl L klij(o)ch* (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XIX w.*

1. *Gęsta, lepka substancja otrzymywana z surowców roślinnych lub zwierzęcych, służąca do zlepiania z sobą dwóch powierzchni, też papka; colla, gluten Calep, Cn; coagulum, cremor Mącz; glus, glutinamentum, glutinum, glux Cn* (25) : z łutki [*karpia*] przełbicze: z klijem na bywełnę [!] ładzą y przeżywaia *FalZioł* IV 41a, IV 35b; Nie lepłzełz to niż lewek co go s chlebá zlepią/ Námiefzawfzy weń kliju po wirzchu przyklepią. *RejWiz* 14v, 14v; miáfto kámienia nápalili cegły/ á miáfto wapná kliiu nágotowáli *GrzegRóżn* Hv; *Coagulum*, *Serzisko*. Item quicquid condensat et coniugit, Yáko kley. *Mącz* 58b; iż korzeń bykowy rozwarzyć ná klij w wodzie/ [...] á tym trąd/ węgry/ y lifzáie mázáć. *SienLek* 79v, 79v [2 r.], 81v; *Druga [potrawa]* też s chlebá á z migdałow/ á s klijem vlepiona/ to też tá od kilká dni będzie ftała. *RejZwierc* 59; *Race* ták dзиаáć/ nákręc trąbek pápirowych w formie ná to vczynioney/ záwiewuy ná końcu káždą/ iżby thylko dżiureczká máła zoftála/ [...] zápraw ná końcu kleiem álbo ciáfthem *BielSpr* 74; *Calep* 214a, 459a.

klej z czego (1): *Cremor*, *Mączka* którą fzáty mączkuyą. Też mleko álbo klei z rozwarzenia pżenice/ álbo yęzmieniá. *Mącz* 68a.

W charakterystycznych połączeniach: klij korzeniowy; kliju nagotować, nalać, namieszać; rozwarzyć na klij (2).

Zwrot: »dzierzyć się jako klij« (2): omywa wżelkie nieczyftoſci ktore fie dzierzą iako klij wnétrznofci *FalZioł* I 121b, V 113v.

Wyrażenia: »kamienny klej« (1): *Lithocolla*, *Kámienny kley* którym kámienie fpoýáýą. *Mącz* 196a.

»ptaszny klej« = *lep na ptaki sporządzany z jagod jemiolowych* (1): *Viscus*. [...] *Ptafzny kley*. *Mymer*¹ 26.

»klej rybi« = *karuk; ichthyocolla Calep, Cn* (1): *Ichthyocolla* – *Klei riby*. *Calep* 499a.

»jako klijem sklijony« (1): miáfto prófstej wrodzonej y zrozumney wiáry/ wydáli rozumem vgładzoną/ y Filozofią vmufkáńą/ á mądroſćią ludzką iako kliiem fkliioną. *GrzegRóżn* Hv.

»spuszczenie klijem« (1): *Commissura*, *Spufzczenie klijem/ sklienie* álbo fpoýenie. *Alias iunctura*. *Mącz* 226a.

Zestawienie: »siodlarski klij« (1): *Siodlárfki klij* ktory ieft s krowim álbo z wołowim wárzony/ w ocie go rofpuſć *SienLek* 111.

Szereg: »smoła i klij« (1): z záłoſćią wielką vpletli zrogoża czołnek/ y oblali go fmołą y kliiem *SkarŻyw* 478.

W przen (1) : Niechcę ią tedy iuż więcey tą klámbrą fprofną y niepewną/ ábo tym kliem ktory trzymáć nie może/ tych dwu rzeczy ktore z sobą nigdy w iedno fklione być nie mogą ſćifkáć. *CzechEp* 246.

2. *Lepka, gęsta wydzielina pni drzew, sok, żywica; gum(m)i, gum(m)is Mącz, Cn; hydrobalum, hydrotēs, lachryma in arboribus, mastiche Mącz; alburnum, resina Calep; gumma, lacryma arborum, succus in cortice inciso concretus Cn (24)* : Samo Euforbium ieŃth klij barzo oŃtry á gorący *FalZioł* III 4a; Piątha część o klijoch rozmagitech/ y o inŃzych podobnych rzeczach ku kliiowi. a napirwey o Komphorze. *FalZioł* III 25d; Potym wczynić kurzenie iednym klijem/ ktori zową łtorax liquida *FalZioł* V 77v; Rzeczy cierpniące: łą ty. Migdały/ nalienie, łoczewicza/ y niektore rzeczy ku klijowi pod obne/ łlowie gumata. *FalZioł* V 96, III 27c *żp*, 33c, V 103; Hydrotēs, Latine succus, Sok álbo pot, Vel lachryma in arboribus, Kléy który z drzew wyŃtępuye. *Mącz* 160b, 150b, 301b.

W charakterystycznych połączeniach: klij gorący, ostry, rozmaity, łliwowy; kadzenie klijem, kurzenie; pełny kliju.

Zwrot: »puszczać z siebie klej« (1): Stillare lachrymam et lachryma, arbores dicnntnr, Pułzcząć z łiebie gumi/ kley/ łiwicę. Mącz 415c.

Zestawienia: [»klij arabski«: Kliy álbo Lipofok Arábski Gumi Arabicum. SienHerb 222b (Linde).]

»klij z drzew(k)a (płynący), drzewny, na drzewie« (6 : 2 : 1): DRagant ieŃt kliy z iednego drzewa zamorfkiego *FalZioł* III 26a, III 32d, 33b; Gnmi, Kley drzewny álbo ływicá yeŃt dwoyáka yedná drzewna druga ziemna *Mącz* 101b, 152a, 181c, 210d; Resina – Ływicza, klei na drzewie. *Calep* 917a, 49a.

Szeregi: »gumi, (albo, to jest) klij« [szyk 5 : 1] (6): FalZioł III 33b; Hadrobalnm, Nieyáki rodzaj/ Gnmi álbo kliyu drzewnego. Mącz 152a, 150b, 181c, 210d, 415c.

»lep albo klij« (1): łliwowy lep álbo kliy roŃpuŃć w Winie łtárym *SienLek* 98.

»klij, (albo, item) ływica« [szyk 3 : 1] (4): *Mącz* 101b, 415c; Alburnum – Klei z drzewa płinacy.. item Łiwica. *Calep* 49a, 917a.

3. *Ciekły, gęsty surowiec kopalny, bitumen; bitumen, naphtha Mącz, Cn; asphaltum, maltha, oleum incendiarium a. medicum a. vivum, petroleum Cn (5)* : á thám około gory wody gorące/ wypuŃzczaią z łiebie kliy kiedy łkálá gore. *BielKron* 274v; Naphtha, genus bituminis, Nieyáki kley álbo krécýłta łucha łziemiá łatwie ogieñ w łię przymuyáca. *Mącz* 240d; Ut Seqnax bitnmen, Ciągły kley/ dádźaci łie wlic. *Mącz* 384d, 25c.

*Zestawienie: »klij ziemny« (1): Acz wpráwdźie chćieli niektórzy/ iźby [ogniów wiecznych przyczyną był] kliy łziemny/ álbo náphtha/ gdyź do zapalenia ieŃt ták bárzo pochopna/ że ładna ná łwiećie rzecz bárźiéy *Oczko* 6v.*

4. *Miazga znajdujaca się pod kopytem (1)* : puŃć mu krew z nablíŃszéy łyły/ przy łopátce onéy nogi/ álbo v dołu day záciąć práwie miedzy kopythem á miedzy klijem *SienLek* 170.

Synonimy: 1. klajster; 2. guma, gumi, lep, liposok, ływica; 3. nafta.